

MẤY Ý KIẾN VỀ ĐỔI MỚI MÔN TÂM LÝ HỌC SƯ PHẠM ĐẠI HỌC

Mac Văn Trang

Viện Chiến lược và Chương trình Giáo dục.

1. Vấn đề đang đặt ra cấp thiết

a. Trong mấy năm gần đây việc bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm cho giảng viên (GV) các trường cao đẳng, đại học (CĐ, ĐH) trở thành đòi hỏi ngày càng gia tăng cả về số lượng lẫn chất lượng. Nhu cầu này trở nên cấp thiết vì:

- Hàng loạt trường CĐ, ĐH mới ra đời trong những năm gần đây, do nhiều trường Trung học chuyên nghiệp, Dạy nghề chuyển lên CĐ; nhiều trường CĐ chuyển lên ĐH, nhiều trường CĐ, ĐH dân lập mới được thành lập⁽¹⁾;

- Do số lượng sinh viên (SV) tăng nhanh nên tất cả các trường CĐ, ĐH đều tuyển thêm hàng loạt cán bộ trẻ, những người cần được đào tạo về sư phạm đại học để trở thành GV ngày càng tăng⁽²⁾;

- Luật Giáo dục (2005), điều 77 đã quy định về trình độ chuẩn được đào tạo của GV: "... Có bằng tốt nghiệp ĐH trở lên và có chứng chỉ bồi dưỡng nghiệp vụ sư phạm đối với nhà giáo giảng dạy CĐ, ĐH"...⁽³⁾. Các môn nghiệp vụ sư phạm đại học (SPĐH) gồm một số môn bắt buộc, như Tâm lý học SPĐH, Giáo dục học ĐH, Lý luận dạy học ĐH, Chiến lược phát triển giáo dục ĐH, Quản lý giáo dục ĐH...

Tính ra có hàng vạn GV các trường CĐ, ĐH đang và sẽ cần được bồi dưỡng các môn nghiệp vụ SPĐH và số này vẫn đang tăng lên, vì giáo dục ĐH Việt Nam vẫn đang trong đà phát triển mạnh. (Riêng về tiến sĩ, Bộ GD&ĐT đã xác định đến năm 2020 sẽ đào tạo thêm 20.000 tiến sĩ cho các trường CĐ, ĐH).

b. Tài liệu mới về các môn nghiệp vụ SPĐH nói chung và môn Tâm lý học SPĐH nói riêng cũng đang là đòi hỏi cấp bách. Tài liệu các môn nghiệp vụ SP cho GV phổ thông mấy năm qua phát triển rất phong phú, theo hướng hiện đại hoá. Trong khi đó nhìn chung các tài liệu nghiệp vụ SPĐH phần lớn quá cũ và thiếu. Nói riêng về môn Tâm lý học SPĐH, có một cuốn sách xuất bản từ năm 1992 và dựa trên những tài liệu nghiên cứu từ những năm 1980⁽⁴⁾.

Tất nhiên trong quá trình giảng dạy, các môn nghiệp vụ SPĐH nói chung và Tâm lý học SPĐH nói riêng, các GV có cập nhật những lý thuyết hiện đại, những kết quả nghiên cứu mới cho bài giảng của mình. Nhưng đến nay tài liệu chính thức cho học tập, tham khảo các môn nghiệp vụ SPĐH nói chung và Tâm lý học SPĐH nói riêng, đang còn là một khoảng trống.

2. Những yêu cầu đổi mới nội dung môn Tâm lý học SPĐH

a. Những yêu cầu về đổi mới

- Đáp ứng mục tiêu đào tạo CĐ, ĐH đã và đang đổi mới.

Những tài liệu viết về mục tiêu đào tạo ĐH trước đây ở nước ta thường nêu lên chung chung là hình thành nhân cách nhà chuyên môn trẻ, người trí thức tương lai. SV được tuyển theo chỉ tiêu và đào tạo theo kế hoạch Nhà nước để ra làm việc trong các cơ sở của Nhà nước...

Ngày nay, mọi người đều thấy mục tiêu đào tạo phải theo những yêu cầu hết sức đa dạng và không ngừng phát triển của thị trường lao động trong nước và quốc tế. Những kiến thức, kỹ năng, phẩm chất nhân cách của sinh viên được đào tạo phải đáp ứng yêu cầu của các ngành nghề cụ thể, theo những yêu cầu thiết thực, được chuẩn hoá. Tâm lý học SPĐH phải giúp cho người GV ý thức rõ những yêu cầu của thị trường lao động cũng như những đòi hỏi của cuộc sống đương đại đối với người SV tốt nghiệp CĐ, ĐH ở từng ngành, nghề cụ thể để chuẩn bị cho họ những năng lực và phẩm chất thích ứng với nghề nghiệp và cuộc sống trong xã hội đương đại.

- Đáp ứng nhu cầu đa dạng của đội ngũ giảng viên CĐ, ĐH.

Đội ngũ GV các trường CĐ, ĐH ngày nay rất đa dạng, trước hết là khối CĐ và ĐH, sau nữa là các nhóm ngành nghề khác nhau... ở mỗi khối, mỗi nhóm GV khác nhau đòi hỏi những nội dung Tâm lý học SPĐH thiết thực đối với công tác giảng dạy của họ. Chỉ cần nói đến phương thức đào tạo cử nhân ĐH và kỹ thuật viên CĐ đã rất khác nhau. Chẳng hạn, người GV đào tạo cử nhân ĐH rất cần đến cơ sở Tâm lý học để huấn luyện hoạt động nghiên cứu khoa học cho SV; trong khi đó người GV đào tạo CĐ kỹ thuật rất cần cơ sở Tâm lý học để hình thành tư duy kỹ thuật và huấn luyện kỹ năng, kỹ xảo, tác phong nghề nghiệp cho SV một cách rất cụ thể, thiết thực...

Do vậy, một bộ tài liệu sơ giản, chung và một cách truyền thụ chung chung như nhau cho mọi GV ở tất cả các trường CĐ, ĐH là không đáp ứng được nhu cầu thiết thực, đa dạng của người học.

- Phản ánh được những thành tựu mới của Tâm lý học SPĐH.

Những tài liệu Tâm lý học SPĐH trước đây đã cũ chưa cập nhật được những nghiên cứu mới ở trong và ngoài nước. Chỉ nói đến những nghiên cứu

mới đây về SV đã có hàng loạt công trình đáng quan tâm, như: “*Phân tích về mặt Tâm lý học lối sống của SV thành phố Hồ Chí Minh trong giai đoạn hiện nay*”⁽⁵⁾, “*Nhu cầu học tập của SV sư phạm*”⁽⁶⁾, “*Nhu cầu thành đạt nghề nghiệp của trí thức trẻ*”⁽⁷⁾, “*Đặc điểm giao tiếp ngoài giảng đường của SV*”⁽⁸⁾... Những kết quả nghiên cứu mới này rất cần được cập nhật để cho thấy đặc điểm tâm lý rất sinh động và đa dạng, mới mẻ của SV ngày nay...

Những nghiên cứu mới về Tâm lý học làm cơ sở cho các phương pháp giảng dạy và học tập tích cực, cho làm việc nhóm, cho các hoạt động sáng tạo, hoạt động giáo dục và tự giáo dục... rất cần được cập nhật.

b. Những nội dung cần đổi mới

Kế thừa, đổi mới, bổ sung để nội dung Tâm lý học SPĐH đáp ứng được những yêu cầu nêu trên, trong đó cần chú ý một số nội dung cơ bản sau:

- Những hiểu biết chung về Tâm lý học

Cần có phần này vì phần lớn GV các trường CĐ, ĐH chưa học Tâm lý học. Đối với những GV đã có chứng chỉ học Tâm lý học đại cương sẽ không phải học chuyên đề này. Như vậy sẽ phù hợp tình hình thực tế hơn.

- Tâm lý học nhân cách và nhân cách SV

Người GV rất cần hiểu phạm trù nhân cách trong Tâm lý học, những con đường và điều kiện hình thành nhân cách, mô hình nhân cách SV theo ngành nghề đào tạo đáp ứng đòi hỏi của thị trường lao động và đời sống xã hội đương đại...

- Tâm lý học dạy học

Phần này cần trình bày các lý thuyết Tâm lý học làm cơ sở cho hoạt động giảng dạy của GV và hoạt động học tập của SV. Trong đó có những vấn đề làm cơ sở chung cho dạy và học; đồng thời chú ý đến hoạt động dạy và học ở các nhóm ngành nghề, các mục tiêu đào tạo cử nhân và kỹ thuật viên có tính đặc thù riêng. Do vậy, ngoài phần chung, nên có những chuyên đề tự chọn cho các nhóm GV khác nhau cần đi sâu nghiên cứu...

- Tâm lý học về nhóm, tập thể

Người GV cần hiểu biết về nhóm xã hội, các loại nhóm trong SV, GV; các hiện tượng tâm lý nhóm và quy luật, vai trò của chúng trong đời sống xã hội. Từ đó đi tìm các con đường và điều kiện xây dựng các tập thể SV và tập thể GV lành mạnh...

- Tâm lý học về lao động SPĐH và nhân cách nhà giáo

Người GV cần hiểu biết về những đặc trưng tâm lý của nghề SPĐH và những yêu cầu nhân cách người GV phù hợp với nền giáo dục hiện đại và

truyền thống văn hoá dân tộc. Tâm lý học SPĐH cũng cần giúp người GV hiểu biết tổ chức lao động SPĐH một cách khoa học và tự học tập, tự tu dưỡng không ngừng để trở thành một nhà giáo, nhà khoa học, nhà hoạt động vì cộng đồng có uy tín.

3. Lời kết

Trên đây mới là mấy ý kiến sơ lược gợi ra một vấn đề quan trọng và cấp bách của cả các nhà Tâm lý học lẫn các nhà quản lý giáo dục ĐH hiện nay. Vấn đề cần được nghiên cứu, thảo luận và triển khai thực hiện không chỉ để có được bộ tài liệu tốt, mà quan trọng hơn nữa là phương thức tổ chức bồi dưỡng Nghiệp vụ SPĐH nói chung và Tâm lý học SPĐH nói riêng, cho GV các trường CĐ, ĐH như thế nào để có hiệu quả thực sự. Đó quả là những vấn đề cơ bản, quan trọng cần được giải quyết theo hướng đổi mới mạnh mẽ để có thể đáp ứng đòi hỏi của thực tiễn phát triển giáo dục ĐH trong giai đoạn mới của đất nước.

Chú thích

1. Edunet.vn (12 - 12 - 2007): Năm 2000, có 153 trường CĐ, ĐH, đến 2007 có 320 trường (trong đó 183 trường CĐ).
2. Edunet.vn (12 - 12 - 2007): Năm 2000, có 893.754 SV và 39.309 GV, đến 2007 có 1.540.201 SV và 53.518 GV...
3. Tìm hiểu Luật Giáo dục (2005), NXB GD, tr. 55.
4. Nguyễn Thạc, Phạm Thành Nghị. *Tâm lý học sư phạm đại học*. NXB GD, 1992.
5. Nguyễn Ánh Hồng, Luận án TS Tâm lý học (2002).
6. Hoàng Thị Thu Hà, Luận án TS Tâm lý học (2003).
7. Lã Thị Thu Thủy, Luận án TS Tâm lý học (2006).
8. Nguyễn Văn Đồng, Luận án TS Tâm lý học (2007).